

ספר תולדות אדם

על הספר 'שכחת ציון נס לעמיהם'

מאת הרב ד"ר אברהם לבני

ד"ר דניאל שליט

הרב ד"ר אברהם לבני כתב לפני שלושים שנה, בעקבות התגיותו, ספר הפורש את ה"אניאמין" שלו, ומ Niehsch פתחנו כמה נקודות לבירור ולמחשבה. בין היתר: המסר האוניברסלי של היהדות, הויכוח עם הנצרות, הסוגולה והבחירה, מדינת ישראל.

לא מזמן הופיע הספר 'שכחת ציון – נס לעמיהם' בתרגום לאנגלית. זהה הzdמנות לרענן את העיסוק בספר, שלא זכה עד עתה לדין הרואי לו.

הנטיה הטבעית היא לעסוק יותר בסיפורו האישי של אברהם לבני כגר' מאשור במסכת הריעונות שהוא פורש, ראשית, מפני שכט סיפור קליט יותר לתפיסה ולהתרשות מאשר חסיבה מופשטת; שנייה, מפני שבdomה לסיפור האמנות, לכל סיפור יש גם מטען ממשמעות בלתי-נדרלה שמעבר לעובדות בלבד.

אבל ככל זאת, לא דיבר את סיפורו ההתגירות, שכן, ראשית, האיש לא היה גור אופיני. בדרך כלל אפשר לשאול על גורמים – האם כוונתם לשמור מצות, או שכוונתם להשתיך לתרבות היהודית באופן כללי ובלתי מחייב, ושם אין כוונתם אלא להינשא ליהודייה, או אפילו רק לזכות בהנה חומריות שמעניקה כוים מדינת ישראל.

אבל אברהם לבני הגיע מזור מתווך דאגה לעתיד האנושות, הנמצאת לדעתו על ספר אברהם. הוא לא חיפש להיות יהורי; הוא חיפש מה זה להיות אדם. בשביilo לא הייתה ההtagירות אלא מימוש אנושותו. כשהשאל אותו אב בית הדין לגור במרוקו, הרב משאש, מודיע הוא רוצה להtagיר, הוא ענה לו במסמך מפורט בן חמישה עשר עמודים על עם ישראל וייחדו. הרב המתבב עד כדי כך שהפיץ אותו בין כל בתיהם הדין לגור במרוקו. ובכן, גור יוצא דופן.

וגם הספר יוצא דופן: למעשה, זהה פילוסופיה שלמה של היהדות – ושל התרבות הכללית, וכן של ההיסטוריה הכלכלית והיהודית.

והוא מניח לפתחנו כמה אתגרים וכמה בעיות.

¹ המאמר הקודם שככתי על הנושא ("נפש הגר"), אכן עסק באברהם לבני כגר, והואיל והיה מיועד לגילוי 'ארץ אחרת' שעסק בגרים ובגיאור (בסוף דבר לא נתרפס המאמר באותו גילין אלא באתר דעת). אבל עדין דרישה התייחסות יותר רחבה למסקנת הריעונות עצמה.

מבוא: אדם צער מיל השואה

תחילתה, בכל זאת, כמה מילים על האיש ועל דרכו. אברהם לבני נולד בשנת 1925 במרסיי שלחופי דרום צרפת. הוא היה בן ארבע עשרה כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה. הוריו היו שותפים להסתור יהודים מפני הנאצים בכפר קטן במרסיי צרפת בשם לה שאמון-סיר-ליגנון (Le Chambon-sur-Lignon). כל מנין תושבי הכפר היה 3000, והם הסתיירו כ-500 יהודים – משא ואחריות לא קלים! רק בסוף המלחמה נודע לו היקף ההשמדה. לארורה היה מצפונו שלו נקי – הרי הוא ומשפחתו לא היו שותפים לרדיפת יהודים, אלא דוכא להצלתם. ובכל זאת, הוא קיבל את השואה בעניינו האישי כאדם, יותר על כן: עצובן וכואסה למין האנושי כלו. וכך כתוב אז, והוא רק בן עשרים:

השאלה המוסרית של השואה נוגעת לכל האדים [...] התגלות פתעה זאת העמידה סימן שאלה על ערכיה של התרבות האנושית כולה כולל יסודותיה המטפיזיים. זה הנושא הנידון בשואה, ואין כאן חבדל בין יהודי לבן נוצרי [...].
אוושוץ היה התוצר המורדים, אם כי היגוני, של ציביליזציה שלמה בת אלפי שנים.
כל מושגיה וכל תבניות החשיבה של תרבויות זו הם העומדים לדין.
(шибת ציון נס לעמים, עמ' 34)

עם החיבור זועות השואה הפסיק את לימודי המתמטיקה והפיזיקה שהחל בהם, ונסע מכפרו הקטן לפריז הגדולה, שם נכנס לפקולטה לתיאולוגיה באוניברסיטת סורבון, כדי לבדוק את שורשי התרבות הנזירית-אירופית שכבה גדל – ולבחין מי הם היהודים שכך עלתה להם. אבל מה שלימדו עליהם יהודים לא התאים כלל למה שהבין מזמן התנ"ך. הוא הגיע להתגשנות חריפה עם מוריו ובתום שנתיים עזב את הפקולטה לתיאולוגיה בטريقת דלת. הוא המשיך וסייע לימי הפילוסופיה הכללית באוניברסיטה.
כעבור כמה שנים הוראה בפריז שמע על מרצה פנויה של מורה לפילוסופיה בקובלנקה שבמרוקו. שםפגש בפעם הראשונה קהילה יהודית החיה לפי אמונהה. בעת היה בן שלושים ואחת – והחליט להתגייר. הוא הכיר ונשא לאשה את נלי, תל"א, ובשנת 1963 עלו לישראל והתיישבו בירושלים. שם גילתה את משנת הרב קוק ואת תלמידיו. אז הרגיש צורך לנוכח את מחשבותיו בספר שלפניו.

חלק א – קווי מחשבה

השואה כ"התגלות"

כולנו ידעים שהשואה הייתה דבר נורא, דבר מזעזע, אבל קשה להבῖט מעבר להלם הרגשי וראות מה היא אומרת לנו, מה היא מגלה לנו. עבר לבני הייתה השואה לא רק חלום אלא גם התגלות.

באושוויז נפגעה האנושות לא רק בبشرה, כי אם בעצם נשמהה. ארג ההיסטוריה כמו נפרם ונקרע פתאום. הוויה רוחנית התגלתה באופן טראגי בתנורי המשרפפת, איזושהי התגלות שלילית, התגלות דרך האבסורד [...] משוחה נסדק בגורל האנושי [...].
האם אין כאן "התגלות"? אין אפשר שלא לזרות כאן נקודת סיום, קץ עולם, סופה של תרבות?

[...] התגלוות פתעה זאת העמידה סימן שאלה על ערכיה של התרבות האנושית כולל יסודתיה המטפיזיים. זה הנושא הנידון בשואה, ואין כאן הבדל בין יהודי לנוצרי מול העובדות האובייקטיביות כל-כך של כישלון תרבות האדים.

מה "התגללה"?

ראשית, המגדירים ה"מטא-היסטוריה" שבhem פועלות האנושות. ההיסטוריה – היא רצף המאורעות הגלויים לעין. מטא-היסטוריה – אלה התהיליכים והכוחות הפועלים בركע שמעבר לנגלה.

שנית, בין הכוחות האלה – מה שהתגלה לעין כל מי שהסכים לראות – הגיעו הכוחות הדימוניים שפועלו בשואה. ויש לומר על כך: מי שמודה באלה, עליו להודות שהם אינם אלא כוחות שלילה, עיוות ועיקום והורדנה בדרגה של מערכת כוחות מקוריים, נעלים מהם, שאוטם באו השוללים לשולל, להrosis, לבלע. בלשון היהודות – ההיסטוריה תליה ונהה בין כוחות הסטריא-אחריא מאאן לבין כוחות הקדושה מעבר. הראשונים התגלו בשואה, אבל אין הם אלא צל שטילים האחרונים, שהם העליונים. גילי אחרון – שכירותו של כל התרבות האנושית, עמידתה על פני התהום; וڌיפות התקון – לכל מי שלו קוראו לאחריות זוֹאת.

שאלת ביניים: האם השתנה משהו מן השואה ועד היום? האם לא חזרה האנושות לתפקיד "נורמלי", ואפילו בתוספת ברק טכנולוגי ותונפה כלכלית חרשים? כנראה שגם הבדיקה השורשית לא השתנה דבר. ההלם של השואה אכן עבר וכוסה בשכבות-אבק-השכחה או השגירה. ולכארה אנו בתקופה חדשה: פוסט-מודרניזם, שכולה הפקת לקחים: כולם מוקיעים גזענות, ודוחים את האלומנות (אתנוצנטריות), את האלימות, את הקולוניאליות, את הכיבוש. ובכן: לך השואה נלמד. לא עוד. ובכל זאת: השואה עדין כאן.

הסדק שנפער ברוח האנושות לא הבריא, רק הורחק.

אכן, אין עוד כיבוש אלים (האמנים??), אלא כיבוש שוקים מוסווה. אין תאיגים, אלא מלחמה כלכלית חסרת רחמים, שבה החלש נמחק ונرمס. אין מטעלים באדם במחלנות ריכוז, אלא באופן אדיב, טכני, יעל, ממוחשב, והכל מרצינו החופשי; הוא הופך לאי-ישראלן, שאופקיו משתרעים מן הבורסה אל הפורנוגרפיה וההתבאות האלימה. זהה אפשר להוסיף את עשרות המלחמות ועשירות מילויי ההרוגים מאז השואה, כולל הוועות הקשות לצפיה הנוכחות, את האלימות הגוברת בבית וברחוב, בדיבור ובכתביבה.

ನכוּן, אין כבר אידאים ודגלים רמיים לשלוח בשם מיליוןים להרג, אבל גם אין עדין בשבי מה לחיות. האמנות אינה מromeמת אלא מהמת את הרוח. ההגות מכחישה את הרוח. אפשר להבחן רק בגסות רוח: במדיניות, בפרוסמת, בטון הציורי.

שאריות אציילות הרוח מתכנסות, מתעטפות בעליון ומתרננות לאtan.

נעלים מן האופק הטיפוס האכסייסטנציאלייסטי של אחר השואה, זה האיכתי והעומס על שכמו את "מצבו של האדם" (ביטוי אקסיסטנציאלייסטי ידוע). במקומו בא

הטיפוס הפסיכו-מודרני ה"ליט", המתחמק מביעות, השט מעינוג ריק לסיפוק חולף תוך אפאתיה עגומית.
האנושות עדין בחוסר דרך ובכישלון עמוק. עדין חולה, עדין על ספר מוות.
עדין יש מקום לדאגתו העמוקה של לבני.

אחריותה של הנצרות

לפי האבחנה של לבני, מקור החולי העולמי הוא – אלפיים שנות הנצרות. הנצרות, כך הוא כותב, הקשרה את הלבבות במשך אלפיים שנה, לחשוב כי:
• העם היהודי סיים את תפיקדו בעולם (הכנסייה הנוצרית היא "ישראל האמת").
• העם היהודי הוא צר אופק, חורבני, לאומני-מוגבל; וכן לא-מוסרי, חמדני, בוגدني.
• העם היהודי הוא אויב-האמונה – רוצח האל.
למעשה היה כאן רצח מוסרי, רוחני ודתי של העם היהודי, והרצת הפיזי של הנוצרים היה רק מסקנה מתבקשת.²

אבל כל אלה עדין אינם, לפי לבני, החטא הקדמון, עדין אינם הסיבה לחולי הכללי של האנושות, שאפשר את השוויה. החטא העמוק יותר היה – **כיסויו**, החנקתו של דבר-האלותיים החיים לאנושות, הנישא על ידי עם ישראל. במקום יחס חי של האנושות אל עם ממשי, הפועל בהיסטוריה ומבטא את נוכחות הא-אלותיים, הושם סיפור – מיתוס – על אודור מושיע חד-פעמי, בז'האלותים, שכבר הופיע, וכבר גאל את האנושות על ידי קורבנומושיע – שפיקת דמו (הוא ה'סקרמנט' שעליו חודר הנוצרי בקט של הזורות, ב'מיסה', שלוש פעמים בשנה, במקומות החגים היהודיים).
לבני מדגיש ניסוח מסוים של האמונה הזאת, המופיע בראשית האונגליון של יוחנן: "בראשית היה הָרָבָר [המילה, הדיבור], והדבר היה את [עם] האלוהים, והדבר היה לבשר". ככלומר: דברו של אל-אלותים נעשה בז'אדם. בהגשמה זאת של הדיבור רואה לבני כעין אבן-מחסום במעין הדיבור הא-אלותי החי לאדם.

עם ישראל כנושא דבר ה' עבר האנושות

עם ישראל נדחה, רוכא – בעוד שהוא שנוועד להיות, בארגניזם האנושי,ابر הקישור בין הבורא לבין האדם. הוא נושא הדיבור הא-אלותי לאדם: הנבואה היא השלמת דמות האדם, בהיותה כוشر ההכרה העליון, אבל היא גם השלמת הביראה כולה. כי כאשר התגלה הדיבור בעולם, נשלה מה בזה המציגות. הדיבור הוא שברא את העולם, אבל בשרשרא של צמצומים, צמצומי הנוכחות הא-אלותית-האישית, קר שהגיגו לחומר, והוא היה כבר אילם וכלוא ביצירתו.
(ונוסיף: המדרע – המתחליל את קירותו לאחר כל הצמצומים – יודע בספר שתחלת ההוויה הפיזית קשורה בגלים, ברטויות,³ בכעין "קול" אילם. הביו-סמיוטיקה⁴ מוסיפה שגם במציאות הארגנטית, הצמחית והחיה, יש כעין דיבור אילם – שפת הקוד הגנטי).

² יש להזכיר: נכון שהנוצרים היה חילוני ולא נוצרי, ואת שלילת היהודים ביסס לא על כפירותם במושיע אלא על סכנותם בגוע. ובכל זאת, מה הייתה "סכמה"? חומרנות, חמדנות, בוגדנות, שפלות מינית ומוסרית – כל האשמות הנוצריות הוותיקות. אבל בתוספת חשובה: "המוצאה" הנוצרות עצמה – "מורע העברים"! עם הקעתו את הנצרות – המשיך הנוצרים את מפעלה...

³ תיאורית המפץ הגדיל ניינת לניסוח גם במונחי רטויות, תדרים. גם הפייזיקה הקוונטית ניתנת לניסוח במונחי רטויות – מיאוריית המיתרים. נתגלו גם גלי-כיבידה.

⁴ הסבר רחב יותר – דניאל שליט, ארץ ושמים, ספר ראשון, עמ' 159-160: "העולם בבחינת דיבור".

בחי יש כבר התרומות של דיבור ממש, תקשורת ממש. אבל רק באדם הקול נעשה דיבור באופן כה מובהק, שמדובר אותו כ'מדבר'. גם הדיבור האנושי הוא פלא חסר-בית, עד שמתגלה אליו הדיבור האיליה, מה שקרה בסיני).

לכן הנכואה היא השלמה הביראה; היא מתחיכת מן הביראה (הבריאה עצמה עדין כלואה בשם-אלוהים, במכניםים השונים שלה. רק שם-זהויה, שהתגלה למשה ביציאת מצרים, יכול לשחרר את האנושות מכבליה).

מקום התגשותה הנכואה נועד להיות מהלך ההיסטוריה האנושית; ולכן ישראל הוא נותן המשמעות להיסטוריה האנושית.

האוניברסליות של ישראל

הצד הפונה-החווצה, האוניברסלי, של עם ישראל, מודגשת ומובלט במשנתו של אברהם לבני לכל אורך. במשך הגלות הארוכה התרgel עם ישראל לשמר על ייחודה, על הצד המתכנס שלו: "שלא עשנו בגוי הארץ", "הமבדיל בין [...] ישראל לעמים". אבל, מזכיר לנו לבני, ההתקנסות הזאת רק לשם שמירה על האוניברסליות, "ונברכו בר כל משפחות האדמה ובזרעך".

שיבתו של עם ישראל לארץ ישראל – הוא כותב – היא תקoot העולם. לא פחות. זה שם הספר (בצורתה: שיבת ישראל – ותקoot העולם), וזה המשפט המסיים אותו: "шибת ציון היא באמת תקoot העולם, הדרך היחידה לגאולתו".

גלוות ושיבה

כי תולדות עם ישראל מתנהלים בנסיבות של גלוות וגאולה, או: גלוות ושיבה-תשובה. הקוטביות גלוות-שבה מתנהלת בארכעה מישורי הוויה: יש שיבת בחלל – "ותשובתו הרמתה", יש שיבת בזמן – "לתשובה השנה", יש שיבת הנפש אל עצמה – "משיבת נפש", ושורש כלום, שיבת האדם אל בוראו – "ושבת עד ה'". והנה, האנושות, כל האדם כלו, גם הוא כפוף לחוקיות זאת: הוא גולה ממוקמו – גלוות אדם הראשון, הגלות הקיומית של האדם-החושב-וחופשי בתרוך הטבע הסובב-בעיגליו – (וכן הוא גולה מנפשו ומאלוהיו); והוא חותר לקראת השיבה – לקראת פגישתו עם אמת-הוויותו האיליהית. ואת פנימיות התנועה הזאת הוא מקבל מישראל. כאן יכול האדם הכללי לראות לפניו באופן מרכז ומוחשי את פנימיות הווייתו שלו, המפוזרת בין שבעים אומות ותרבויות.

מדינת ישראל

ארבע פעמים חלה הפעימה של גלוות-גאולה בתולדות ישראל. מחרן לכנען; ממצרים שוב לכנען; מבבל ליהודה – 'шибת ציון' הראשונה; וכעת, כעבור אלפיים שנים – שוב, מכל העולם כולו לארץ ישראל.

מדינת ישראל היא התגלמות של התנועה הכלל-היסטוריה הזאת – היא אינה בשום אופן תשובה מקומית על השואה ותו לא.

ומדינת ישראל זו, כפי שאנו מכירים אותה על כל חולשותיה – היא האמורה להיות התגלמות התשובה על ארבעת מישוריה – והתרופה לחולי האנושות.

חלק ב – עיון ודיון

מה שלבני כותב אינו תיאור "אובייקטיבי" של היהדות, אלא התבוננות, חשיפה, התמודדות. ולגבינו – זהו אתגר, משימה, שלא לומר דרישת וביעיה.

האוניברסליות

אמרנו, שלבני רואה ביידות אוניברסליות, מסר כלל-אנושי, חשיבות קרייטית לאדם, למעשה – ישועה לאנושות.

האם כך אנו עצמנו מכנים את היהדות?

אמרנו, שהיהודים של אלף שנים הגלות הייתה תורה ההתנהגות היהודית ב"בית היהודי" פנימה. גם זה היה לא-אקל, ודרש אין-סוף עצומות-נפש. אבל ביום זה לא מספיק. היהדות עצמה – כלומר אנחנו – אכן נקרים לתפוס את הערך הכלל-עולם שיש לקיומו. המצב הגלובלי של_MEMBER_, משבר הערכיהם, משבר הממדים, משבר המדעים, משבר האמנויות, משבר המדינות והאומות – מבקשים תשובה. את כל המשברים אפשר לראות כשאלות המונחות לפתחה של התורה. והם מכונים להפיק ממנה תשובות, שתחדרשנה גם את התרבות השונות – וגם אותה.

הביטחונה והסגולה

כעת אנו באים לנושא המרכזי והטוען ביטור שלבני מניה לפתחנו: הסגולה. יש בתוכנו "דרתים", שמקבלים את סגולותם יישראליים, את בחירתו וייחודה כפשוטם, בתמיות, בלי מחשבה שנייה; הרי כך כתוב בתורה, ובביבאים, וכhalbנה, ובתפילה. ויש – "חילונים" – שדוחים אותה כشعוריה, כמעט כפצע. מכאן ומכאן, כדי לחוש על הדבר מחדש.

התגליות היסוד שלנו, כתבי היסוד שלנו, קובעים אותנו – את בני אברם, יצחק ויעקב – כעם סגולה ובחירה, ברכה לכל העמים. זאת גם הנהת היסוד של ההלכה, והיא מתבטאת גם באגדה, בתפילה, בקבלה ובחסידות – שם היא מקבלת את הצורה של נשות ישראל המיחודת במאצילה.

אבל כמה וכמה מחסומים מונעים את ההכרה הזאת מלחת חלק ב"שיך" האנושי הנוכחי; כגון שבעה מנעוולים, או חותמות.

ראשית, בעבר הקרוב הידוע לנו ולעמים, המשתרע כבר על פני אלפי שנים, לא ניכרה ולא נתבטאה הסגולה, על כל פנים לא הסגולה הנבואה, שאotta מדגיש אברהם לבני. אדרבה, היה סילוק הנבואה, הסתר פניו השכינה. "אסתרה פני מהם". "מפני עונותינו גלינו מארצנו". לבני, בעדינותו ובאהדרתו לנו, אינו מזכיר לנו זאת.

שנית, הנצרות ניצלה את הפסק הנבואה (ואת חורבן בית שני) כדי לטעון שזו הייתה דת יהודית של ישראל מכל, ויצירת "ברית חדשה" עם הגויים על ידי ישו מנצרת. הנצרות טענה שהיא "ישראל האמיתי", ושמכאן ואילך על העם היהודי להישאר דחויה, בזוי ומושפל, רק כדי להעיד מה קורה למי שלא קיבל את בשורת הגואלה הנוצרית. במשך אלפיים שנה פעללה הנצרות גם באופן אקטיבי למימוש ההשפלת והbijוי האלה.

האירופי ינק עם חלב אמו את דמות היהודי כדרוחי וככוזי, כמתיחי, 'אחסור',⁵ בצרורף האשומות בשחיתות מוסרית כגון חמדנות, בגוניות ותאותנות.

והנה, עם האמנציפציה וההתקערות היהודית בתרבויות העמים, היו חיבכים היהודיים- המתעריס-בכעמים לקלות ולהפנסים גם את ההשכפה הזאת על עם ועל עצמו. אכן, אנשי ההשכלה והציונות הכנימו את ההשכפה הזאת על עם ועל עצמו. אכן, נכוון שהגנות והדיכוי הארוכים השאירו סימני לדול ממשי בהוויה היהודית. ללא ספק היה צורך בהבראת המצב היהודי. אבל בעניין המשיכלים והמחדרים, היהודים היו צריכים קודם כל להתרומות לדרגת אדם, לדרגת יצורים אנושיים. על סגוללה לא היה מה לדבר.

שלישית, בתקופת החלון (שאפשרה את ההשכלה והציונות) הייתה התנוועה האינטלקטואלית בכיוון שוין כל העמים והגזעים, החל מן ה'נאורת' ומן המהפכה הצרפתית. שוב, אין מקום לסגוללה.

רביעית, כראקציה לשווין ביחסן, כמה תנוועת הרומנטיקה הלאומית בת הרגש והבטע, וזאת חידשה את דמות היהודים, לא "מן הבטן" אלא "מן הבטן", דהיינו שנאה שהגיעה לשיאו בנאצים. הטילר הביא את הלאומיות לשיא שהביאה לעולם כולם את ריחה, وكل וחומר את ריח הסגוליות (על ידי רוקטרינה 'העם העליון', 'הגאון העליון', 'עם-האדונים').

חמישית, לבן נסoga האנושות המצפונית בבהלה לעבר שוינוות טוטלית (הפעם לא מיוסדת על אמיתות השכל, אלא על אי-aicoltat-השכל לייסד אמתו כלשהי); ובזאת הגיעו אל הפוסט-מודרנים, שבו בווראי ובווראי שכל רעיון של סגוללה ובחירה נשמע מיד כשריד מפגר של אתנוצנטריזם וגזוננות.

ששית, מדינת ישראל שלנו הייתה פרויקט של נורמליזציה, אטמול היה פירושה לאומיות וסוציאליזם; והו – דמוקרטיה ופוסט-מודרנים; בכל מקרה, פירושה של הנורמליזציה היה מחיקת עומק הייחוד, מחיקת עומק הזהות.

זהותה הישראלית של היום היא האל-זהות הקניונית, האל-זהות הגלובלית – סייבר-ס피יסית. זו, מטבעה הגלובלי, מוחקת כל זהות,ומי יכול לדבר על סגוללה. יתר על כן, למורות הסובלנות המוצחרת, יש בזהות הישראלית של היום הרבה ארס ורעל מכוניים כלפי הזהות היהודית; אלה או שנקלטו והופנו מbehoz, מן ההיסטוריה האנתרופומית, או שהם תוצרת-פנים; כי הזהות היהודית עצמה, בתוך עצמה, מייצרת הרבה התנגדות, חלקן מן ההתמודדות הפנימית.

עד כאן, שיש סיבות לכך שאין יכולים היהם לדבר ברבים על רעיונות של בחירה וסגוללה.

אבל הסיבה השביעית, سيكون של כל אלה, והוא הפשטה ביותר, היא – שאין אנחנו נראים כנושאים-סגוללה. כי אין אנו מגים את הסגוללה בחיננו. וראי שלא החילוניים, שאינם מעוניינים בה, אבל אני חושש מארוד שgem לא ה"דתיים". הרי לו היינו קרובים-אליהם ממש, עם קדרוש במדרגה כלשהי, לא היינו צריכים לומר דבר. הסגוללה הייתה קורנת מאתנו ומדברת לא-人们.

עד כאן שבע החותמות, או שבע המנעולים, החוסמים בעדנו מההשまず טענות סגוללה; החל מן הסיבה הפנימית ביותר, הستر הנבואה, דרך כל הגורמים ההיסטוריים

⁵ אחסור, 'היהודים הנודר' או 'היהודים הנצח' – אגדה על סנדול יהורי שלג לישו בדרך לצילבה, ועל כן נידון להיות כל ימי נודר ללא מנוחה או תקווה עד לביאתו השנייה של ישו.

שנטפלו לחולשה הזאת וינקו ממנה, דרך חולשתנו כל ימי הגלות, עד לחולשתנו הרוחנית היום.

ובכן, יפה שתיקה.

ואגב, יפה שתיקה לכל עניין הסגולה. כי הרי הסגולה היא קרבת האלוהים, וכל הקרוב קמיה כלל חסיב, ולן הסגולה קשורה ביראה, בענווה, בביטול ובכושא – ובכלל דמהה.

אלא שעל כל פנים, זהו זמן טוב לעיון ולבחון את רעיון הסגולה – כלפי פנים, ביןינו לבין עצמנו; ללא כל הנחות מוקדמות, ובכל מוכנים-מאלהם.

בבדיקה קפדנית אנו יכולים למנוע עצמנו לאורך ההיסטוריה שלוש סגולות, ככלומר שלוש הופעות של ייחוד, של מיחוזות שאין דומה לה.

ראשית – הנבואה. זאת "עובדת רוחנית" שנמשכה מאות שנים. לבני מדבר על 1200 שנה, וכונתו כנראה לכל משך הזמן מן האבות ועד לנביא האחרון מלacci. ולכארה היה צריך להבחן כאן כמה הבחנות החשובות, בין נבואת משה לנבואה הנביאים, בין נבואת האבות לנבואת משה ("וְאָרָא אֶל אֲבֹרָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב בְּשָׁם שִׁידֵי וּשְׁמֵי ה' לֹא נֹדַעַת לָהֶם" – ואכם"ל). בין כל אלה לרוח הקודש של יהושע ("איש אשר רוח בו") והזקנים ("אשר הארכו ימים אחרי יהושע ואשר ידעו את כל מעשה ה") ובאופן אחר – השופטים ("וַתִּצְלַח עַלְיוֹן רוח ה"). אבל באמת, משך הזמן אין השוב. הנבואה היא מעבר לזמן; המסדר המדויק של התגלות-טיני אינו חשוב; מספיק שהיה שמוآل אחד, או אליו אחד, או אלישע, או נתן, או גד פעמי אחת בעולם כדי להטיבע בו חותם (ראה מה עשה להעולם איש אחד, ישו הנוצרי!), וכל שכן חמשה עשרنبيי הכתב הגדולים (וגדרה אינה מתבטאת בספר הפרקים). כל נבואה היא "עובדת רוחנית" המשנה סדרי עולם.

שנית – הסגולה הפרדוקסלית של הגלות: מצד אחד, הגורל ההיסטורי המיחוד: אלףים שנה של הסטר-פנים, נדורים, פיזור, חולשה, השפה, השוצה, נידי, רדייפות, גירושים, עינויים ורציחות, ששאן בשואה. ויחד עם זה, באותו זמן עצמו: אהדות העם ואהדות התורה בכל הגלויות, פסגות בלתי נתפסות של גאות – א. שכילת-הלכתית, ב. הגותית-פילוסופית, ג. חזונית-קבליות, ר'ד. אישיות-צדיקית – כל אחת מהן התגלות בפני עצמה, המ策טרפת לקודמות (וכאן, כפיצוי על הסתר הנבואה כדילעיל ודוווקא בזכותה, ניתן לישראל מנתנות התורה שבע"פ, הקבלה והחסידות, גם הן מושרשות בנבואה; כך שלבני בכל זאת לא טעה לגמרי כשריכר על ישראל עם הנבואה).

ושלישית – מדינת ישראל, שῆקה לפלא מן ההוויה הגלותית המורסקת⁶, ושהייתה בעני מקימה ניסיון היירואי להשתחרר מן הסגולה ולהיעשות "נורמלית"; והנה היא מאוימת ומתקפת מיום הקמתה – בשלוש רמות: הרמה הצבאית-פוליטית-כלכליות-קיומית, הרמה המוסרית והרמה הדתית. גם כאן יש צירוף בלתי-נתפס של הפקים: ניסיון מרוכז ושיטתי ברמה הלאומית-מדינית להתחחשות לסגולה – ויחד עם זה ולמרות זה,

⁶ ראה דבריו של הגרא"א (ליקוטים בסוף פירשו לספרא דעתנו) – "כי מעט שחרב הבית, יצאה רוחנו [...] ולא נשאר אלא תרווד רכב מעתנו, ונעשה עפר, שהוא לעפר נפשנו, ואנחנו מוקוים עתה לתחיית המתים".

הנפילה למקום היהודי המסורתית, הפעם במדינות של מדינה: מדינה מוחರמת, מואשמת, מנודה, משוקצת, נחשבת לא-מוסרית, לנוטלת זכויות קיומן ולאוים על שלום העולם (למרות הניסיונות היהודיים הנוגעים-ללב לעמוד בכל תקן מוסרי ומשפטי מקובל שהוא). ונוסיף עוד: מדינה שניסתה לסלג לעצמה את מיטב התקנון העולמי – לאומיות, סוציאליזם, דמוקרטיה, משפט, זכויות אדם, פצייפיזם (צבא ההגנה לישראל) – והנה הפכה תוך זמן קצר למדינת הממוֹן, הסתארטאפ והאקוּזיט; האלימות גוברת, העברית מתאנגלת, הראש בראשת כל תחולותיה המערבי מוכפלים בכואם לאرض הקורש.

ההיסטוריה הגלותית, וביחוד ההיסטוריה הישראלית הנוכחית, מהות "סגוליה" מיוחדת במינה, הפוכה, שלילית, נוראה. ה"סגוליה" השלילית הזאת היא עובדה בולטת, מכאייבת-לב ומנקרת-יעינימ. מי שיש לו עיניים וחוש לפלא, יכול לראות כאן "מופת" בלתי נתפס; ומכיון שבאופן כזה אנו כבר בגבול המופלא, לא רחוק הוא להסביר את הפלא הזאת בפלא אחר, את הסגוליה השלילית כצלת של סגוליה חיובית. אולי בהסתמך על כך שפוטנציאל, כישرون, פרטיו או לאומי, שאינו מצוי לו ביטוי ונתקבב לגילוין, איןנו מפסיק להתקיים, אלא מתקיים קיום של צל, ומתגלת בייסורים, באובדןיות, בהרס עצמי – בפתולוגיה כלשהי.

אם כן, יש מקום לדבר, בכל הזיהירות והפנימיות הרואה, על סגוליה – לעת-עתה נסתורת: סגוליה של קרבתה ה'הבלתי-אמצעית', באופן שיכל להפוך עם מדינה ממשים להיות משכנן לנוכחות האלוהית בעולם.

אבל למעשה, למעשה... מה שניתן לנו לעשות, הוא לעת עתה, לטפח את מה שנייתן – באופן אישי, על ידי כל מי שהדבר נוגע לבבו.

ובזה הגענו אל הנושא האיש.

היחידות

ספרו של בניו כולם כללויות: כולם דאגה לעתיד האדם, כולם הכרה ביהדות דווקא כברית שנכורתה בין הבורא לבין עם שלם.

והיכן היהיך? היכן אני, אתה, את?

הספר בניו כולם על דרכו של יהיר – דרכו של אדם צעיר, על חיפושיו והכרעותיו. הדרך האישית הזאת נעלמת עד מהרה, כעבור כמה עמודים, מהחורי הבניין השיטתי, אבל, אסור לשכוחה: היא המשיכה לשאת אותו כל הזמן. כל טumo של הבניין השיטתי הוא ברוח האישית הרצינית, הנמרצת, החוקרת, הנוקבת, המבחינה והנאבקת, העומדת מאחוריו.

זה כמו אברהם אבינו הראשון; "אחד היה אברהם".

וכמו הרבה אברהם יצחק הכהן קוק ("חדורי"):

בבנייה את עצמי אבן את הכל, את העולם ואת החיים, עד הגעת הבינה למקור החיים.

הנני מוצא שככל השרשים של המבוקשים הטהורים, מכרחיהם הם להיות נמצאים ב עמוקי

הנפש עצמה [...]

אין אומר דברים אחרים, אם לא אומר דבר לנפשי [...]

ספר תולדות אדם

והחטירה האישית היא חלק מן העכורה האישית שכיום אפשר לראותה כחלק הפנימי ביותר בתורה. כאן אין כבר דיבורים תיאורתיים על סגולה כללית כלשהי, שি�שנה או שמא איננה, אלא חתירה של הנשמה לגילוי עצמה – והיא בודאי ישנה, כי היא הקיום והחויה האמתיים.

והחותירה הזאת אל גילוי הנשמה האישית אינה נפרדת מגילוי הסגולה הלאומית; כי הסגולה הכללית הרו היא שוכנת ומתגלת בנשומות הפרטיות; היחיד בחתיירתו הוא מעברה לגילוי נשמת הכלל.

ובזה נכנס בפתח שפהח לנו אברם לבני – היחיד שתבע מעצמו ומאתנו את העצמיות הפרטית, הלאומית והאנושית.